

Matúš Šutaj Eštok
Minister vnútra SR
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
Pribinova 2
812 72 Bratislava

Ev. č. 23 /2024

Košice, Bratislava, Brusel, 13.2.2024

Vec: Výzva na posilnenie kvality a nezávislosti vyšetrovania násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície v nadväznosti na rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva proti Slovensku

Vážený pán minister,

Obraciame sa na Vás z pozície mimovládnych organizácií na ochranu ľudských práv, ktoré venujú dlhodobú pozornosť problematike násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície voči Rómom a Rómkam. Prípady v tejto oblasti dlhodobo monitorujeme a presadzujeme systémové opatrenia, ktoré by viedli k posilneniu kvality a nezávislosti vyšetrovania policajného násillia vrátane vyšetrovania jeho možného rasového motívu.

Poradňa pre občianske a ľudské práva a Európske centrum pre práva Rómov, ako dve z mimovládnych organizácií, ktoré sú signatármi tejto výzvy, sa zároveň dlhodobo priamo angažovali aj v trestných konaniach v tejto oblasti. V ostatných rokoch sprostredkovali právne zastupovanie v trestných konaniach mnohým Rómom a Rómkam, ktoré a ktorí tvrdili, že boli vystavení neodôvodnenému a neprimeranému násilliu zo strany príslušníkov polície. Okolnosti týchto prípadov tiež naznačovali, že násillie voči nim mohlo byť rasovo motivované. Tieto prípady zahŕňajú aj široko medializované kauzy, ktoré v ostatných rokoch podnecovali verejnú diskusiu o policajnom násillí voči rómskej menšine na Slovensku, ako boli prípady namietaného týrania šiestich rómskych chlapcov z Luníka IX na policajnej stanici v Košiciach (2009) či namietaného neprimeraného násillia počas policajných zásahov v rómskych komunitách v Moldave nad Bodvou (2013) a Vrbnici (2015).

Poradňa pre občianske a ľudské práva aj Európske centrum pre práva Rómov v súvislosti so zabezpečením právneho zastupovania poškodeným v týchto prípadoch opakovane zaznamenávali nedostatky v ich vyšetrovaní zo strany Sekcie inšpekčnej služby MV SR a neskôr Úradu inšpekčnej služby. Viaceré dotknuté osoby v týchto prípadoch sa s ich podporou následne domáhali spravodlivosti na Európskom súde pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len Európsky súd). Európsky súd v ostatných rokoch svojimi rozsudkami opakovane potvrdil, že slovenské štátne orgány namietané policajné násillie voči dotknutým osobám nedostatočne vyšetrili, čím porušili svoje medzinárodné právne záväzky v oblasti

ľudských práv.¹ V prípade široko medializovaného rozsudku o porušení práv dvoch poškodených Rómov z Moldavy nad Bodvou Európsky súd špecificky poukázal aj na pochybenia vo vyšetrovaní možného rasového motívu prípravy policajnej akcie. Pochybenia v tejto oblasti mali okrem iného za následok, že Slovenská republika musela zo štátneho rozpočtu poškodeným sťažovateľom zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy v státisícoch eur. Sme presvedčení o tom, že nedostatky vo vyšetrovaní namietaného policajného násillia, na ktoré Európsky súd poukázal, majú skutočne symptomatický charakter a dotýkajú sa množstva prípadov, v ktorých bolo vedené trestné konanie. Slovensko je podľa Európskeho dohovoru o ľudských právach povinné rozsudky Európskeho súdu vykonať, a to nielen v individuálnej rovine zabezpečenia spravodlivosti pre poškodené osoby, ale aj vo všeobecnej rovine prijatím systémových opatrení, ktoré obdobným prípadom porušovania práv zamedzia do budúcnosti.²

Na základe uvedených skutočností poukazujeme na to, že Slovensko doposiaľ neprijalo opatrenia, ktoré by zabezpečili účinné a nezávislé vyšetrenie namietaného policajného násillia, vrátane vyšetrenia možného rasového motívu. Uvedený stav si vyžaduje Vašu pozornosť a reakciu. Týmto listom Vás preto chceme vyzvať na podporu komplexných opatrení v troch rovinách:

a.) Zabezpečenie mechanizmov primeraného a dôkladného vyšetrovania nožnej násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície

Vláda SR vo svojom programovom vyhlásení deklaruje zámer uskutočniť audit fungovania policajnej inšpekcie a iných foriem kontroly kvality práce policajného zboru a iných bezpečnostných zložiek s cieľom navrhnúť opatrenia, ktoré umožnia tieto kontrolné mechanizmy nastaviť čo najefektívnejšie. Sme presvedčení o tom, že v rámci tohto zámeru by mali byť vyšetrovacie postupy inšpekcie podrobené dôslednej analýze – a to špecificky jej postupy vyšetrovania násilnej trestnej činnosti a vyšetrovania možného osobitného motívu, na ktoré sa vzťahujú prísne požiadavky vyplývajúce z medzinárodného práva.

Považujeme za dôležité upozorniť aj na skutočnosť vyplývajúcu zo Správy o trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, že len v necelých 15 % prijatých podaní zo strany zadržaných, zaistených a obvinených osôb na zranenia, ktoré im podľa ich vyjadrenia boli spôsobené policajtmí, úrad inšpekčnej služby vyvodí nejakú formu zodpovednosti. Úrad inšpekčnej služby navyše nevedie evidenciu o počte a povahe prípadov s podozrením na rasový motív konania polície.

Je nevyhnutné nájsť príčiny opakovaných závažných nedostatkov vo vyšetrovaní násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície vrátane vyšetrovania rasového motívu. Tieto príčiny môžu byť podľa nás komplexné a zahŕňať nedostatočné kapacity vyšetrovateľov a vyšetrovateliek či nedostatky v expertíze a vnútorných

¹ Rozsudok Európskeho súdu v prípade M. B. a ostatní proti Slovensku (č. 2) zo dňa 7. februára 2023, č. sťažnosti 63962/19. Rozsudok Európskeho súdu v prípade M. B. a ostatní proti Slovenskej republike z 1. 4. 2021, č. sťažnosti 45322/17. Rozsudok Európskeho súdu v prípade R. R. a R. D. proti Slovenskej republike z 1. 9. 2020, č. sťažnosti 20649/18. Rozsudok Európskeho súdu v prípade A. P. proti Slovenskej republike z 28. 5. 2020, č. sťažnosti 10465/17. Rozsudok Európskeho súdu v prípade Adam proti Slovenskej republike z 26. 7. 2016, č. sťažnosti 68066/12.

² Výbor ministrov Rady Európy výkon viacerých rozsudkov v tejto oblasti aktuálne naďalej monitoruje. Bližšie informácie sú dostupné na: <https://rb.gy/sx0tct>

postupoch, čo sa týka samotného vedenia vyšetrovania. Je nevyhnutné zabezpečiť, aby vyšetrovatelia a vyšetrovatelky inšpekcie pracovali podľa jasných, detailných a konzistentných pravidiel, ktoré musia vychádzať z medzinárodnoprávných požiadaviek na účinné vyšetrovanie prípadov neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania vrátane vyšetrovania rasového motívu.³ Za mimoriadne dôležité považujeme zabezpečiť, aby požiadavky na účinné vyšetrovanie prípadov možnej násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície spĺňali všetky ďalšie osoby, ktoré sa bezprostredne podieľajú na vyšetrovaní prípadov policajného násillia – špecificky znalci a znalkyne, ktorých expertná činnosť má na výsledok vyšetrovania vo všeobecnosti výrazný vplyv.

Sme presvedčení o tom, že osoby, ktoré čelia policajnému násilliu vrátane príslušníkov a príslušníčok znevýhodnených skupín obyvateľstva, ako sú Rómovia a Rómky – musia byť schopné domôcť sa spravodlivosti prostredníctvom inštitúcií na Slovensku.

b.) Zavedenie účinných opatrení na prevenciu možnej násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície

Zabezpečenie účinného vyšetrovania každého prípadu možného policajného násillia je kľúčové na prevenciu tejto trestnej činnosti v spoločnosti. Rovnako dôležité je podporiť ho zavedením ďalších opatrení mimoprávneho charakteru. Pozitívne vnímame Vaše verejné vyjadrenie podpory zavedeniu používania telových kamier v rámci činnosti príslušníkov polície. Napriek tomu, že ide o opatrenie, ktoré dlhodobo presadzujeme a ktoré má podľa nás výrazný potenciál prispieť k prevencii policajného násillia v našej spoločnosti, je nevyhnutné zvážiť aj ľudskoprávne dôsledky zavedenia používania telových kamier. Ich zavedenie musí rešpektovať právo na súkromie, právo na dôstojnosť či bezpečné uchovávanie dát, ako aj bezpečný prístup k nim. Zároveň však z našej pozície dlhodobo presadzujeme aj spektrum ďalších opatrení, ktoré sa v oblasti prevencie osvedčili v iných štátoch. Tieto opatrenia v minulosti okrem iného popísala Poradňa pre občianske a ľudské práva v publikovanej analýze „*Vyšetrovanie prípadov násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície a jej prevencia*“, na ktorú by sme chceli upriamiť Vašu pozornosť.⁴

c.) Zabezpečenie nezávislosti a nestrannosti vyšetrovania možnej násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície

Medzinárodnoprávne požiadavky na zabezpečenie účinného vyšetrovania násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície sa vzťahujú aj na jeho nezávislosť a nestrannosť. Súčasný inštitucionálny rámec na Slovensku má v tomto smere nedostatky. Európska komisia proti rasizmu a intolerancii Rady Európy (ECRI) vo svojej ostatnej monitorovacej správe o Slovensku z októbra 2020 konštatovala, že aj napriek zmenám prijatým v zákone č. 6/2019 Z. z. s cieľom zabezpečiť väčšiu nezávislosť Úradu inšpekčnej služby – tento úrad stále nie je nezávislý.⁵ Domnieva sa, že príslušné orgány by mali prijať ďalšie opatrenia a zásadným spôsobom posilniť nezávislosť Úradu inšpekčnej služby alebo vyšetrovania v tejto oblasti zveriť

³ Tieto požiadavky rámčuje predovšetkým rozsiahla judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva v tejto oblasti aj Istanbulský protokol OSN – manuál účinného vyšetrovania a dokumentácie mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

⁴ Poradňa pre občianske a ľudské práva (2018) *Vyšetrovanie prípadov násilnej trestnej činnosti príslušníkov polície a jej prevencia: analýza aktuálneho stavu a návrh opatrení*. Kapitola 5. tejto analýzy zahŕňa odkazy na vybrané analýzy mapujúce dobrú prax z tejto oblasti: <https://bit.ly/3rKbdci>

⁵ Správa ECRI o Slovensku – 6. monitorovací cyklus, ods. 105 – 106.

nezávislému externému orgánu, ktorému budú pridelené primerané zdroje. Znepokojenie nad nedostatočnou nezávislosťou Úradu inšpekčnej služby vyjadril ostatne v júni 2023 aj Výbor OSN proti mučeniu.⁶ Z pozície našich mimovládnych organizácií presadzujeme vytvorenie nezávislej inštitúcie na vyšetrovanie trestnej činnosti príslušníkov polície, ktorá bude stáť úplne mimo organizačnej štruktúry policajného zboru a bude plne nezávislá formálne aj v praxi.

Veríme, že Ministerstvo vnútra SR bude nedostatkom v tejto oblasti venovať pozornosť a načrtnuté komplexné opatrenia v súčinnosti s ďalšími zodpovednými vládnyimi rezortmi uvedie do praxe. Kroky vlády SR v tejto oblasti budeme z našej pozície ďalej sledovať.

S úctou

Štefan Ivanco
Poradňa pre občianske a ľudské práva

Rado Sloboda
Amnesty International Slovensko

Dorde Jovanovic
Európske centrum pre práva Rómov (ERRC)

⁶ Záverečné zistenia Výboru OSN proti mučeniu zo 7. 6. 2023, CAT/C/SVK/CO/4